विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू

सक्षम, पेशेवर रेन्जरलाई आवश्यक पर्ने सीप, ज्ञान एवं व्यक्तिगत गुणहरूको संक्षिप्त सारांश

द्वारा सहयोग प्राप्त

URSA

UNIVERSAL RANGER SUPPORT ALLIANCE

कम्प्लायर्स:

माइक एपलटन रिवाइल्डसँग संरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापनमा वरिष्ठ सल्लाहकार र IUCN विश्व आयोगको संरक्षित क्षेत्रका उपाध्यक्ष हुन्।

एरिका स्टान्सिउ रोमानियाको संरक्षित क्षेत्रका लागि प्रोपार्क संरक्षित क्षेत्र विशेषज्ञ हुन् र युरोपको IUCN संरक्षित क्षेत्रको विश्व आयोगको क्षेत्रीय उपाध्यक्ष हुन्।

प्रतिलिपी अधिकार ©: अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ र विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन।

सुझाइएको सन्दर्भ ©: अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ र विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन (2023)। विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू: सक्षम, पेशेवर रेन्जरलाई आवश्यक पर्ने सीप, ज्ञान एवं व्यक्तिगत गुणहरूको संक्षिप्त सारांश अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ र विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन।

कभर फोटो: मासुङ्गी-बायोम रेन्जर टोलीका सदस्यहरू © रेन्ज पेरेज / मासुङ्गी जियोरेसर्भ फाउन्डेशन इंक। यो टोली 2022 IUCN-WCPA अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर अवार्डहरूका विजेताहरूमध्येको टोली थियो।

लेआउट: एम्बर ल्याम्ब/रिवाइल्ड

उपलब्ध गराउने: अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ र विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन। अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ (IRF)

IRF को स्थापना 31 जुलाई 1992 मा युकेको पिक राष्ट्रिय निकुञ्जमा भएको थियो। यस IRF ले विश्वभरका रेन्जरहरूलाई विश्वको प्राकृतिक सम्पदाको संरक्षणमा आफ्नो सफलता र असफलताहरू साझा गर्न र सुरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापनलाई व्यापक सार्वजनिक र सरकारी सहायता प्राप्त गर्ने कम सहायता प्राप्त गर्ने देशहरूबाट सूचना र प्रविधिको आदानप्रदान गर्ने कार्यको प्रवर्द्धन गर्न विश्वव्यापी फोरम प्रदान गर्दछ। राष्ट्रिय, राज्य र क्षेत्रीय निकायका 165 वटा रेन्जर संघहरू IRF सँग सम्बद्ध छन्। www.internationalrangers.org

विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन (URSA)

URSA प्राकृतिक संरक्षण संस्थाहरूको एक गठबन्धन हो जसले समर्थित, पेशेवर र सक्षम रेन्जरहरूको नेटवर्क राम्रोसँग निर्माण गर्न अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर फेडरेसनलाई सहायता र प्रवर्द्धन गर्दछ जसले प्रभावकारी ढङ्गले प्राकृतिक संसारको संरक्षकको रूपमा कार्य गर्न सक्छ। हामी उनीहरूलाई प्रकृति, मानिसहरू र ग्रहको रक्षा गर्न अग्रपंक्तिमा समावेशी र प्रभावकारी टोलीहरू सिर्जना गर्न पैरवी गर्न सघाउँछौं। हाम्रो समयसीमासहितको सहायताले विश्वभरका रेन्जरहरूको पहिचान, स्रोत र प्रतिनिधित्वलाई प्राथमिकता दिन्छ। www.ursa4rangers.org

Deutsche Gesellschaft für InternationaleZusammenarbeit (GIZ) GmbH मार्फत आर्थिक सहकार्य तथा विकास (BMZ)का लागि जर्मन संघीय मन्त्रालयको सहायताका कार्यान्वयन गरिएको परियोजना

विषयसूची

कृतज्ञता 4

पाठमा प्रयोग गरिएका शब्दावली एवं शब्द-संक्षिप्तहरू 5

परिचय 6
- संक्षिप्त विवरण 6
- उद्देश्य 6
- प्रयोजनीयता 8

रेन्जरको भूमिका 8

क्षमताहरूको विकास कसरी गरियो 10

क्षमताहरू 12
- संक्षिप्त विवरण 12
- क्षमता समूहहरू 13
- क्षमता वर्गहरू 14
- प्रस्तुतीकरण 14
- विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू (सारांश) 16
- विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू विस्तृतमा 18

क्षमताहरूको प्रयोग 27
- सहायता सामग्रीहरू 27
- क्षमताहरू लागु गर्ने 28
- क्षमताहरू, कार्यसम्पादन मूल्यांकन एवं प्रमाणीकरण 28

कृतज्ञता

ग्लोबल रेन्जर क्षमताहरूको संकलनमा योगदान (जानी र नजानी) गर्ने र तयारीको क्रममा प्रतिक्रिया, टिप्पणी र सुझावहरू प्रदान गर्ने धेरै व्यक्तिहरूलाई धन्यवाद।

यस कार्यको प्रकाशन तयार गर्न र सक्षम तुल्याउन निम्न व्यक्तिहरूको भूमिका विशेष र महत्वपूर्ण रह्यो: मोनिका अल्भारेज माल्भिडो, ओल्गा बिगस, मार्क बुटन, मारा बुलिया, कार्लियन रुड, रोहित सिंह, जेम्स स्लेड, एलन भाल्भेर्डे, बोरिस भोस।

पहिलो र अन्तिम मस्यौदामा अमूल्य टिप्पणी र सुझावहरू दिँदै प्रतिस्पर्धाको विकासको क्रममा दुईवटा विश्वव्यापी अनलाइन परामर्शमा भाग लिनुहुनेहरूलाई विशेष धन्यवाद। यी कुल 517 योगदानकर्ताहरू, संसारभरका 88 देशका अधिकांश रेन्जरहरू

अन्तिम ड्राफ्ट निर्माणमा योगदान पुर्याउने अनलाइन वेबिनारका सहभागीहरूलाई पनि धन्यवाद: दाहिरू अलियू, एन्जल कस्टोडियो लाजो अल्वारेज, मोहम्मद डिको बाला, रोबर्टा बारबोसा, क्रिस्पियन बारलो, फेलिसिया बोवोकाले, लुईस डी ब्रुइन, एन्ड्रयू क्याम्पबेल, एलन क्रेमा, पाउला फ्रान्सिस्को, केभिन गारड, राहेल गोडोय , क्रेग हे, बेन्सन कान्येम्बो, जोस लुइस लियोन, फ्लोरिन लेउथर्ड, पिटर मिल्स, अल्फोन्सो एन्डाम्बुकी, गेब्रियल ओरोज्को, स्टीव पीच, जोन ब्रैन्डो पेरेरा गोमेज, जोमेरी पिनेडा, टिम रेडफोर्ड, सेसेलो सिसेलो सेगलेर्वा बोर्डेट, ससिन वाल्टन, एन्ड्रयू वर्ट्जमोटर, वेलेरिया वैन डेर वेस्टहुइजन, लुइस युपा।

साभो ट्रस्ट सहितको हिरोला मोनिरिङ टोलीका कियालो, क्रिस्टिन र क्याटना

लघु शब्द र शब्द-संक्षिप्तहरू

सञ्चालनको क्षेत्रले	रेन्जरले काम गर्ने भौतिक क्षेत्रलाई जनाउँछ। सायद सुरक्षित वा संरक्षित क्षेत्र वा अन्य व्यवस्थित क्षेत्र वा सहायक एकाइ।
CBD	जैविक विविधता सम्बन्धी सम्मेलन
सुरक्षित एवं संरक्षित क्षेत्र	यहाँ संरक्षित क्षेत्रहरू (PAs) र अन्य प्रभावकारी क्षेत्र-आधारित संरक्षण उपायहरू (OECMs) दुवैलाई कभर गर्न प्रयोग गरिन्छ। औपचारिक रेन्जर टोलीहरूसँग आदिवासी र सामुदायिक संरक्षित क्षेत्रहरू (ICCAs) पनि समावेश हुन सक्छन्।
क्षमता/दक्षता	व्यक्तिको क्षमता, ज्ञान, सीप र काममा पर्याप्त प्रदर्शन गर्ने मनोवृत्ति (अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन)
आदिवासी र समुदाय संरक्षित क्षेत्र (ICCA).	'महत्वपूर्ण जैविक विविधता मूल्यहरू र पारिस्थितिक सेवाहरू रहेका प्राकृतिक र/वा परिमार्जित पारिस्थितिक प्रणालीहरू आदिवासी र स्थानीय समुदायहरूले स्वैच्छिक रूपमा (स्थिर र मोबाइल) परम्परागत कानुन वा अन्य प्रभावकारी माध्यमहरू मार्फत संरक्षण गरेका छन्' (IUCN)।
FFN	प्रकृतिको लागि बल
IRF	अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ
IUCN	अन्तर्राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण युनियन।
कम शक्तिशाली हतियार	त्यस्ता हतियारहरू जसको सामान्य प्रयोगले परम्परागत हतियारहरूको तुलनामा मृत्युको जोखिमलाई मनग्गे कम गर्छ (मानव अधिकारका लागि संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय उच्चायुक्तको कार्यालय (OHCHR))।
NGO	गैरसरकारी संस्था।
अन्य प्रभावकारी क्षेत्रमा आधारित संरक्षणको उपाय (OECM)	'संरक्षित क्षेत्र बाहेकको भौगोलिक रूपमा परिभाषित क्षेत्र जुन जैविक विविधताको *मूल स्थान* संरक्षणको लागि सकारात्मक र दिगो दीर्घकालीन परिणामहरू प्राप्त गर्ने ढङ्गले संचालित र व्यवस्थित हुन्छन्। यिनमा सम्बन्धित पारिस्थितिक पद्धतिका कार्य र सेवाहरू हुन्छन् र सांस्कृतिक, आध्यात्मिक, सामाजिक-आर्थिक तथा अन्य स्थानीय रूपमा सान्दर्भिक मूल्यहरू लागु हुन्छन्' (CBD)
संरक्षित क्षेत्र (PA)	'सम्बद्ध परिस्थितिकीय सेवाहरू र सांस्कृतिक मूल्यहरूसँग प्रकृतिको दीर्घकालीन संरक्षण प्राप्त गर्न कानुनी वा अन्य प्रभावकारी माध्यमहरू मार्फत मान्यता प्राप्त, समर्पित र व्यवस्थित गरिएको स्पष्ट रूपमा परिभाषित भौगोलिक स्थान' (IUCN)
SSC	IUCN प्रजाति उत्तर्जिविता आयोग।
URSA	विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन (URSA)
WCPA	संरक्षित क्षेत्रहरू सम्बन्धी IUCN को विश्व आयोग।

परिचय

संक्षिप्त विवरण

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूले सबै रेन्जरहरूलाई आवश्यक पर्ने 23 वटा विश्वव्यापी क्षमताहरू, सामान्यतया आवश्यक विशेषज्ञ भूमिकाहरूका लागि थप 7 क्षमताहरू र नेतृत्वको पदमा रहने रेन्जरहरूलाई आवश्यक पर्ने थप 8 क्षमताहरूलाई दस्तावेज गर्दछ। यिनीहरूलाई सामान्यतया विश्वभरका रेन्जरहरू (वा समान भूमिकाहरूमा) काम गर्नेहरू र सबै प्रकारका संरक्षित र संरक्षित क्षेत्रहरूका रेन्जरहरूका लागि जिम्मेवार जुनसुकै निकायमा लागु हुनेगरी डिजाइन गरिएको हुन्छ।

यी क्षमताहरू 88 देशका 536 व्यक्तिहरू, मुख्यतया रेन्जरहरू, रोजगारदाताहरू र रेन्जर संघका प्रतिनिधिहरूका साथसाथै सामाजिक, सामुदायिक र मानवअधिकार विशेषज्ञहरूको योगदानमा विश्वव्यापी परामर्श प्रक्रिया मार्फत पहिचान गरिएको थियो।

उद्देश्य

जैविक विविधता[1] सम्बन्धी महासन्धिको COP 15 मा सहमत भएको विश्व जैविक विविधता प्रारूपको प्रतिक्रिया स्वरूप विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन (URSA) र अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ (IRF) ले पर्याप्त कार्यबल सुनिश्चित गर्न, GBF को लक्ष्यहरू र विशेषगरी लक्ष्य3 पूरा गर्नका लागि आफ्नो '30 x 30 फ्रेमवर्कका लागि रेन्जरहरू'[2] प्रकाशित गर्यो। त्यो ढाँचाको मुख्य भाग नै क्षमताहरू हुन् **(चित्र 1 हेर्नुहोस्)**।

प्रतिलिपि अधिकार क्रेडिट © रन्जन रामचन्दानी /

चित्र 1.30 x 30 फ्रेमवर्कका लागि रेन्जरहरू

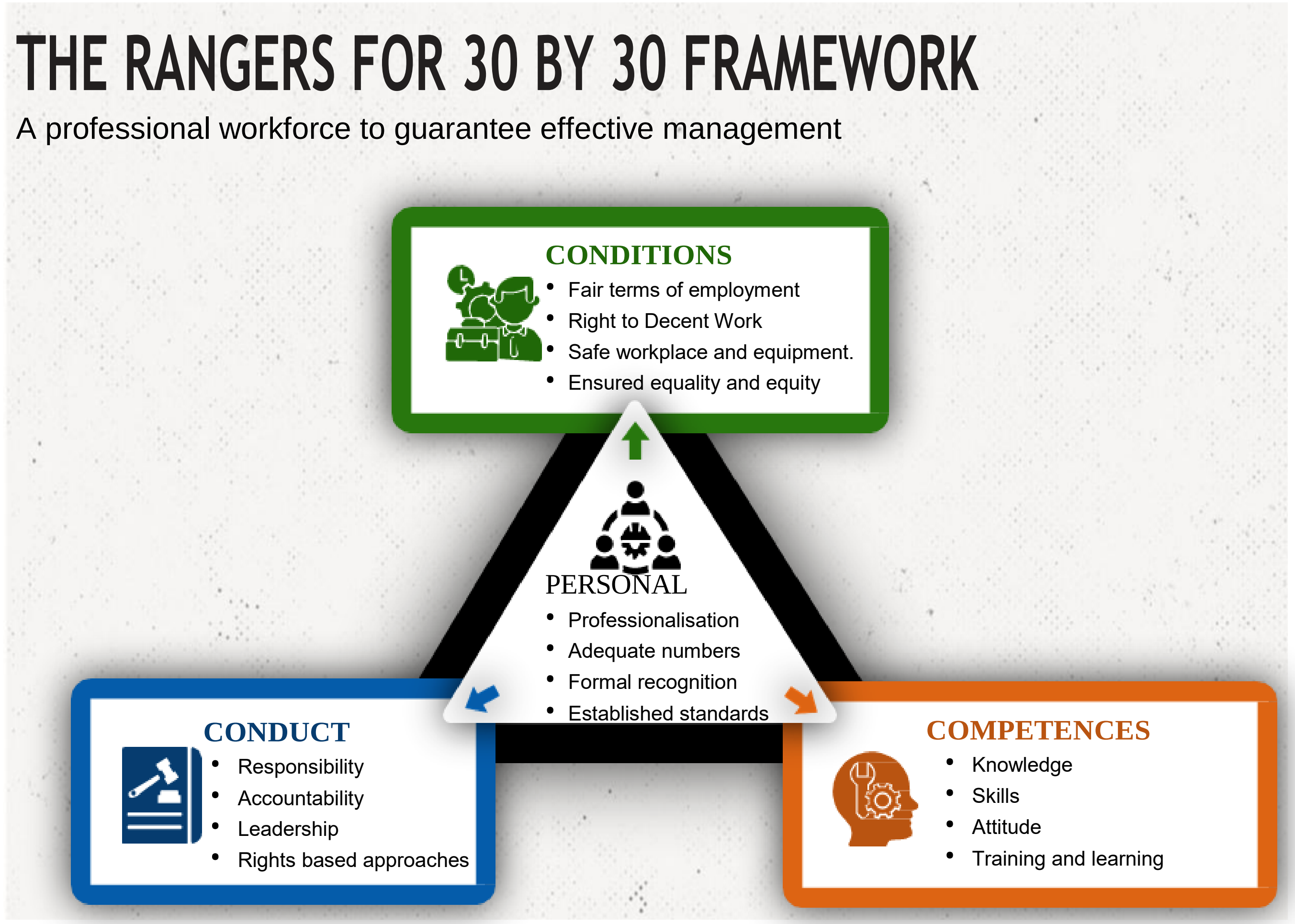

IRF र URSA ले उक्त प्रारूपका सम्पूर्ण तत्वहरू (https://ursa4rangers.org मा उपलब्ध) लाई अपनाउन सघाउने मापदण्ड र निर्देशनहरूको श्रृंखला प्रकाशित गरेको छ। विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू 'क्षमताहरू' तत्वलाई सम्बोधन गर्न, रेन्जरहरूको व्यावसायिककरणको लागि प्रक्रियालाई सघाउन र स्पष्ट रूपमा सञ्चार गर्न, बुझ्न र सम्मान गर्न सकिने रेन्जर क्षमताको लागि व्यापक 'बेन्चमार्क' तय गर्न तयार गरिएको छ।

यी क्षमताहरूले 2000 मा दक्षिण अफ्रिकाको क्रुगर राष्ट्रिय निकुन्जमा अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघको सम्मेलनमा सहमति भएको रेन्जरहरूका लागि 'आवश्यक विश्वव्यापी क्षमताहरू' अध्यावधिक र विस्तार गर्दछन्।[3]

1 https://www.cbd.int/article/cop15-final-text-kunming-montreal-gbf-221222
2 https://www.ursa4rangers.org/ursa4rangers-resources/
3 https://www.internationalrangers.org/wp-content/uploads/Kruger-Resolution_2000_english.pdf

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूले रेन्जरहरूको कामको लागि 'साझा भाषा' प्रदान गर्दछ र यसका पाँचवटा विशिष्ट उद्देश्यहरू छन्:

1. कर्तव्य र जिम्मेवारीको फराकिलो दायरा र रेन्जरहरूको आवश्यक व्यावसायिकताको स्तरका लागि सहज र नियमित तरिकामा सञ्चार गर्नु।
2. रोजगारदाताहरूलाई कर्मचारी योजना, थप विस्तृत कार्य विशेष क्षमता, कार्य विवरण, नियुक्ति एवं मूल्याङ्कन प्रक्रियाहरू विकास गर्नको लागि विश्वव्यापी बेन्चमार्क प्रदान गर्नु।
3. दाता तथा अन्य संस्थाहरूलाई विश्वव्यापी क्षमता मापदण्डहरू पूरा गर्न र संरक्षित र संरक्षित क्षेत्रहरूमा प्रभावकारी रूपमा कार्य सम्पादन गर्न रेन्जरहरूलाई सहायता प्रदान गर्न प्रोत्साहित गर्नु।
4. रेन्जरहरूको व्यावसायिकताको अन्तर्राष्ट्रिय, राष्ट्रिय र संगठनात्मक मान्यता र मापदण्डहरूको लागि आधार प्रदान गर्नु।
5. क्षमता विकासकोआवश्यकताहरूको मार्गदर्शन गर्नु , रेन्जरहरूका लागि मूल्याङ्कन ,प्रशिक्षण पाठ्यक्रम- र योग्यता

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताका मुख्य प्रयोगकर्ताहरू निम्न हुन सक्छन्:

- **श्रम पर्यवेक्षण निकायहरू (जस्तै अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठन, युरोपेली संघ र राष्ट्रिय श्रम मन्त्रालयहरू):** रेन्जर पेशाको आधिकारिक मान्यता र श्रम बजार मूल्याङ्कन एवं योजनाका लागि आधारको रूपमा।
- **रेन्जर रोजगारदाताहरू**: मानव संसाधन योजना, व्यवस्थापन र विकासमा सहयोग गर्न।
- **रेन्जर संगठनहरू र अन्य व्यावसायिक निकायहरू:** सिंगठन भित्र र बाहिर मिडिया र अन्य सञ्चार च्यानलहरू मार्फत रेन्जरहरूको व्यावसायिक प्रोफाइलको प्रवर्द्धन गर्न।
- **दाताहरू, परियोजना प्रस्तावकहरू र म्यानेजरहरू**: परियोजना तथा योजनाहरूको रेन्जर सम्बन्धित तत्वहरू डिजाइन र कार्यान्वयनका लागि।
- **प्रशिक्षकहरू, प्रशिक्षण र प्रमाणीकरण निकायहरू**: क्षमता मूल्याङ्कन गर्न, प्रशिक्षण आवश्यकताहरूलाई परिभाषित गर्न, पाठ्यक्रम स्थापना गर्न र क्षमता विकास सम्बन्धी गतिविधिहरूको डिजाइन गर्न।
- **रेन्जर र रेन्जर समुदाय:** व्यक्तिगत र व्यावसायिक विकास आवश्यकता र अवसरहरू पहिचान गर्न फ्रेमवर्कको रूपमा।

प्रयोजनीयता8

कुनै विशेष देश वा संघसंस्थामा योग्यताहरूको विशेष प्रयोगले तिनीहरूलाई सान्दर्भिक कानुनी प्रारूप र रहिआएका योग्यता प्रारूपहरूको पालना गर्न अनुकूलन वा विस्तार गर्न आवश्यक पर्दछ। यी क्षमताहरू मुख्य रूपमा 'औपचारिक' कार्यरत वा करारमा काम गर्ने रेन्जर टोलीहरूमा लागु गर्न विकसित गरिएको भए पनि परम्परागत रूपमा काम गर्ने आदिवासी र समुदायहरू
मा आधारित रेन्जरका टोलिहरू मा पनि लागु हुन सक्छन्।
शासन प्रणाली तर स्थानीय आवश्यकता र अभ्यासहरूको व्याख्या र अनुकूलनको प्रक्रिया आवश्यक हुन सक्छ।

अन्य क्षमता प्रारूपसँगको सम्बन्ध

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूलाई रेन्जरको काम र जिम्मेवारीहरूको प्रमुख क्षेत्रहरू वर्णन गर्दै व्यापक, सामान्य र संक्षिप्त रूपमा डिजाइन गरिएको छ। तिनीहरूलाई सुरक्षित क्षेत्रका अभ्यासकर्ताहरूका लागि उपलब्ध अन्य धेरै विस्तृत रूपमा प्रयोग गरिएका क्षमता प्रारूपहरूसँग उपयुक्त हुने गरी डिजाइन गरिएका छन् (दक्षताहरू प्रयोग गर्ने खण्डमा हेर्नुहोस्)।

रेन्जरको भूमिका

रेन्जरहरूद्वारा संचालित कार्यको दायरा र जटिलता संसारभरि भिन्न-भिन्न हुन्छ र व्यापक रूपमा बुझिएको वा प्रशंसा गरिएको छैन। रेन्जरहरू विभिन्न देशहरूमा धेरै नामहरूले चिनिन्छन् र थुप्रै शासन तथा व्यवस्थापन व्यवस्थाहरू अन्तर्गत विभिन्न साइटहरूमा काम गर्छन्। रेन्जरहरू सरकारद्वारा व्यवस्थित संरक्षित क्षेत्रहरूमा काम गर्नुका साथसाथै निजी तरिकाले व्यवस्थित क्षेत्रहरू लगायत वन सेवा, जल व्यवस्थापन प्राधिकरणहरू र गैरसरकारी संस्थाहरू (NGOs) जस्ता संस्थाहरूको विस्तृत दायराद्वारा कार्यरत छन्। यसका अतिरिक्त, आदिवासी र सामुदायिकद्वारा संरक्षित क्षेत्रहरूको बढ्दो मान्यताले थुप्रै आदिवासी एवं स्थानीय समुदायका सदस्यहरूले परम्परागत रेन्जरहरूको समान कार्यहरू पूरा गर्ने कुरा स्पष्ट गर्दैछ।[4]

रेन्जरहरूसँगको विश्वव्यापी परामर्श पछि 2021 मा अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघले रेन्जरहरूको विश्वव्यापी आचार संहिता (**बाकस 1**) को हिस्साको रूपमा विस्तृत परिभाषा प्रकाशित गर्यो।

[4] एपलटन, एम.आर; क्यारी-एल्विज, जे.; फ्रिज, सी।; ग्यालियर्स, सी.; लङ, बी; लटन, एम., समूह। (2021)। रेन्जरहरूलाई व्यावसायिक बनाउन के चाहिन्छ? पार्क स्टेवार्डसिप फोरम, 37(1). http://dx.doi. org/10.5070/P537151748 https://escholarship.org/uc/item/2wv426h3 बाट प्राप्त

बाकस 1. रेन्जरको परिभाषा[*]

रेन्जरहरूले संरक्षण कार्यमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छन्। उनीहरू प्रकृति, सांस्कृतिक र ऐतिहासिक सम्पदाको रक्षा गर्न र वर्तमान र भावी पुस्ताको अधिकार र हितको रक्षा गर्न जिम्मेवार छन्। आफ्नो प्राधिकरण, संगठन वा समुदायको प्रतिनिधिको रूपमा तिनीहरू संरक्षित र संरक्षित क्षेत्रहरू र फराकिलो भूमि- र समुद्री क्षेत्रहरूमा कानुनी र संस्थागत ढाँचाहरू अनुरूप प्राय: लामो समय अवधिसम्म काम गर्छन्। ती क्षेत्रहरू राज्य, क्षेत्रीय, साम्प्रदायिक, आदिवासी वा निजी जुनसुकै हुन सक्छन्। उनीहरू समर्पित र जानकार हुनुपर्छ र सधैं व्यावसायिक ढङ्गले कार्य गर्नुपर्छ।

रेन्जरहरूले निम्न लगायतका विभिन्न सेवाहरू प्रदान गर्दछन्:

- सुरक्षित र संरक्षित क्षेत्रहरू र फराकिलो भूमि र समुद्री भागहरूमा प्राकृतिक र सांस्कृतिक मूल्यहरूको संरक्षण, सुरक्षा र पुनर्स्थापना गर्ने।
- सम्बद्ध कानुनको कार्यान्वयन गर्ने, क्षेत्रको अखण्डता कायम राख्ने, नियम पालना भए-नभएको सुनिश्चित गर्ने र आगन्तुकहरूको व्यवस्थापन गर्ने।
- समुदाय एवं वन्यजन्तुहरूका लागि सुरक्षित र सन्तुलित वातावरण कायम गर्ने।
- मुख्य सरोकारवालाहरूसँग विश्वास र सम्मानजनक संवाद र सम्बन्धको विकास गर्ने।
- आदिवासी जनजाति र स्थानीय समुदायहरूलाई सशक्तिकरण, सहयोग, संलग्न र समर्थन गर्ने।
- समुदाय, आगन्तुक, युवा पुस्ता र समाजका लागि शिक्षा र जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने।
- वन्यजन्तु, वासस्थान एवं सांस्कृतिक र ऐतिहासिक रूपमा महत्वका विशेषताहरूको अनुगमन र अनुसन्धान गर्ने।
- वातावरणीय जोखिम व्यवस्थापन र नियन्त्रण र आपतकालिन समयमा सहायता प्रदान गर्ने
-

[*] रीष्ट्रिय रेन्जर महासंघ (2021)। रेन्जरको आचार संहिता संस्करण 1.0. अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ, भिक्टोरिया, अष्ट्रेलिया

प्रतिलिपि अधिकार क्रेडिट © जेमी रोजो / WWF-US

क्षमताहरूको विकास कसरी गरियो

विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन (URSA; ursa4rangers.org) मा अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ र रेन्जर प्रतिनिधित्वलाई सुदृढ गर्ने, क्षेत्रको महत्वको पैरवी गर्ने र नीति, स्रोत तथा मापदण्डहरू विकास गर्ने लक्ष्य राख्ने प्रभावकारी, जवाफदेही र समतामूलक रेन्जर कार्यबल निर्माण गर्ने विश्व स्तरका, क्षेत्रीय र राष्ट्रिय संगठनहरू पर्दछन्।

URSA को कार्य योजनाले कुनै सक्षम रेन्जरले के गर्न सक्नु पर्छ भन्ने संक्षिप्त, सहमत गरिएको सारांशको आवश्यकतालाई मान्यता दिन्छ र निम्न विशिष्ट कार्यहरू सङ्लग्न गर्दछ: रेन्जरहरू र मुख्य रेन्जर भूमिकाहरूका लागि स्थानीय उपयोगमा अनुकूलन गर्न सकिने जिम्मेवारीहरूलाई विश्वव्यापी सामान्य मूल तथा विशेषज्ञ क्षमताहरूसँग मिलाउने।

यी क्षमताहरूलाई 2022/2023 मा सहभागी प्रक्रिया मार्फत यो आवश्यकता पूरा गर्न परिभाषित गरिएको थियो (**चित्र 2 हेर्नुहोस्()**)।

एम्बेरा सामुदायिक रेन्जर्स पनामा © क्रिस जोर्डन GWC

चित्र 2. विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूको विकासको समयरेखा

2022

- **जनवरी** – रेन्जर तथा रेन्जरको काम र क्षमताको विकासमा अन्तर्राष्ट्रिय विशेषज्ञहरू सम्मिलित मूल कार्य समूहको गठन।
- **फेब्रुअरी** – 'उम्मेदवार क्षमताहरू' को सूचीको तयारी (संरक्षित क्षेत्र अभ्यासकर्ताहरूका लागि कुगर क्षमताहरू र IUCN WCPA विश्व रेजिस्टरमा आधारित।
- **फेब्रुअरी-मार्च** – अनलाइन प्रश्नावली मार्फत गरिएको पहिलो विश्वव्यापी परामर्श। 85 देशका 465 रेन्जरहरूले उम्मेदवारको योग्यताबारे विस्तृत पृष्ठपोषण दिए र थप आवश्यक क्षमताहरूमा सुधार र अन्य सिफारिसहरू सुझाए।
- **मार्च** – यस कार्यदलले उम्मेदवारको योग्यता रपहिलो विश्वव्यापी परामर्शमा सङ्कलन गरिएका सुझावहरूको आधारमा विश्व रेन्जर क्षमता सूचीको पहिलो ड्राफ्ट तयार गरेको छ।
- **मे** – कार्यदलले दोस्रो ड्राफ्ट तयार गरेको थियो
- **जुन** – इच्छुक रेन्जरहरूसँग योग्यता सूची छलफल गर्न IRF को सहयोगमा वेबिनारहरूको आयोजना गरिएको थियो। ड्राफ्ट सूचीमा 14 देशका 19 जना सहभागीहरूले क्षमताहरू, उनीहरूको व्यावहारिक अनुभवबाट इनपुट प्रदान गर्दै विस्तृत छलफल गरेका थिए।
- **जुलाई-अगस्ट** – कार्यदलसँगको परामर्शमा अन्तिम ड्राफ्ट तयार भयो
- **अक्टोबर** – दोस्रो विश्वव्यापी परामर्श अनलाइन कार्यशाला मार्फत आयोजना गरिएको थियो।
- **नोभेम्बर-डिसेम्बर** – 23 राष्ट्रका 52 उत्तरदाताहरूसँग विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताको अन्तिम ड्राफ्ट सम्बन्धी अनलाइन परामर्श।

2023

- **फेब्रुअरी** – विश्वव्यापी रेन्जरको अन्तिम संस्करण विकास गरिएका क्षमताहरू।

यी क्षमताहरू

संक्षिप्त विवरण

कुनै क्षमता (वा सक्षमता) ले कुनै व्यक्तिले के थाहा पाएको वा सिकेको छ भन्ने कुराको आधारमा सकारात्मक, व्यावसायिक र नैतिक मनोवृत्तिको साथ के गर्न सक्छ वा के गर्न आवश्यक छ भन्ने वर्णन गर्दछ। कुनै सक्षम व्यक्तिसँग व्यावहारिक सीप, ज्ञान र मनोवृत्तिको हुन्छ जसमा
नेतृत्वसँग सम्बन्धित 'सफ्ट' सीप, ज्ञान र मनोवृत्ति, समालोचनात्मक सोच, सिर्जनशीलता, अन्य व्यक्तिहरूसँग काम गर्ने र व्यक्तिगत प्रेरणा जस्ता कुराहरू पर्दछन्।

सीपहरूले भरपर्दो र निरन्तर रूपमा **कार्य गर्न सक्ने क्षमताको सुनिश्चित गर्दछ। ज्ञानले** कामको प्राविधिक र सैद्धान्तिक पृष्ठभूमिको बुझाइ प्रदान गर्दछ। र सही **मनोवृत्तिको** साथ कुनै व्यक्तिले कुनै कामलाई सकारात्मक, व्यावसायिक, नैतिक र विवेकपूर्ण रूपमा पूरा गर्दछ।

चित्र 3 - दक्षताको सीप-ज्ञान-मनोवृत्ति मोडेल6

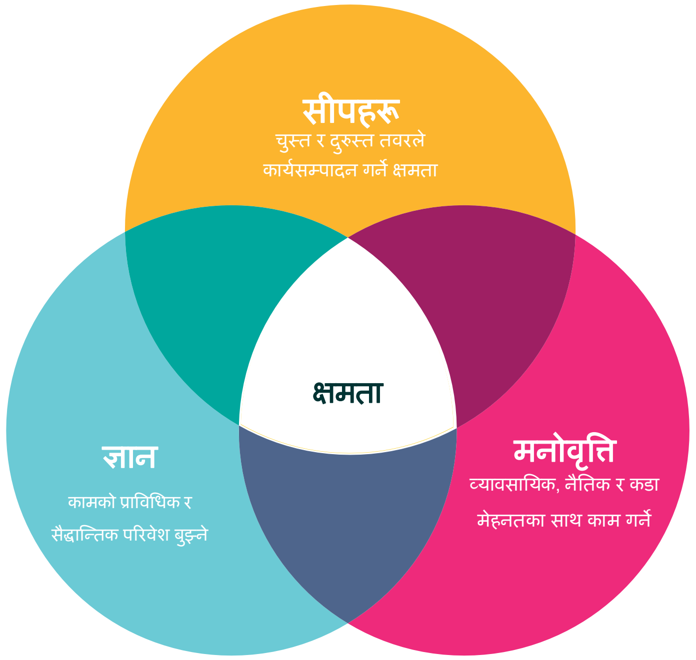

आधारभूत व्यक्तिगत सीप तथा व्यवहारगत *नेतृत्व, सञ्चार, सामूहिक कार्य, समालोचनात्मक सोच, प्रणालीगत सोच, अनुकूल गर्ने क्षमता*

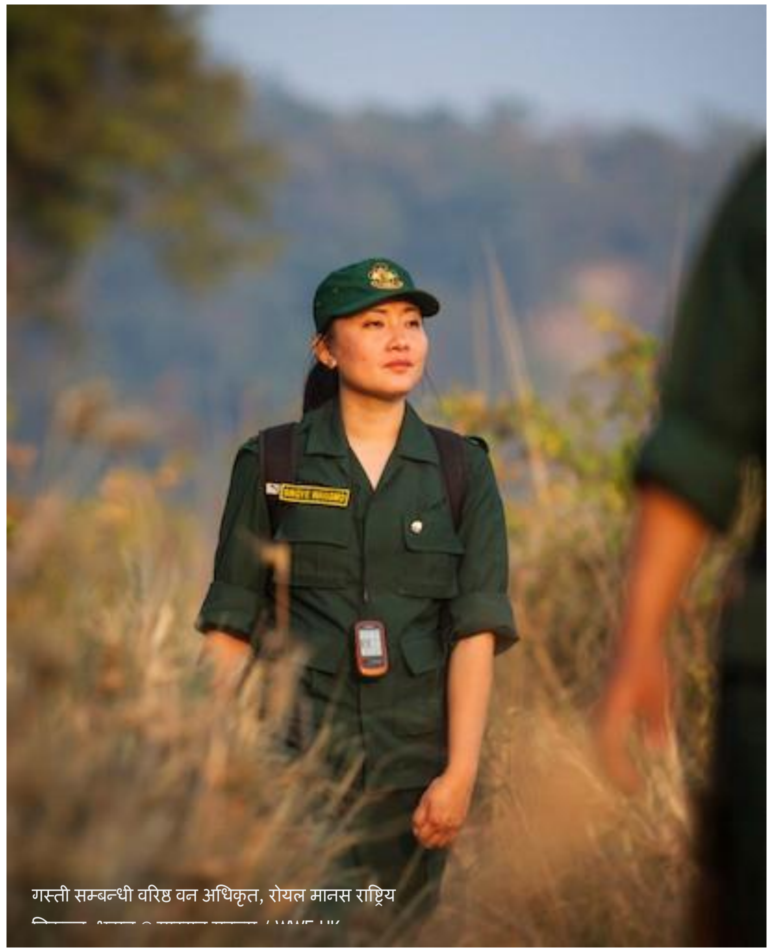
गस्ती सम्बन्धी वरिष्ठ वन अधिकृत, रोयल मानस राष्ट्रिय

उजुङ कुलोन राष्ट्रिय निकुञ्ज, जाभामा गैंडाका पाइलाहरू
© रोबिन मर/विश्व वन्यजन्त आरक्षण

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमता समूहहरू

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूले विश्वव्यापी रूपमा आवश्यक सीपहरू, ज्ञान र मनोवृत्तिहरूलाई तीन मुख्य समूहहरूमा विभाजित गरी तिनको व्यापक र सामान्य संरचित रूपरेखा प्रदान गर्दछ (**बाकस 2 हेर्नुहोस्**)। सम्भव भएसम्म यी तीन समूहहरूलाई विश्वव्यापी रूपमा सम्बद्ध जिम्मेवारी र विशेषज्ञताहरू प्रतिबिम्बित गर्न परिभाषित गरिएको थियो।

बाकस 2. विश्वव्यापी रेन्जर क्षमता समूहहरू

विश्वव्यापी

जुनसुकै रेन्जरसँग भौगोलिक स्थान वा सुरक्षित वा संरक्षित क्षेत्र जे भए पनि सामान्यतया यी क्षमताहरूसँग सम्बन्धित सीप, ज्ञान र मनोवृत्ति हुनुपर्दछ।

विशिष्ट ज्ञानयुक्त

सामान्यतया सबै रेन्जरहरूलाई आवश्यक नपर्ने विशेष ज्ञान र सीपहरू आवश्यक पर्ने गतिविधिका विशिष्ट क्षेत्रहरूमा संलग्न

7 क्षमताहरू

वरिष्ठ

रेन्जरहरूसँग सम्बद्ध अतिरिक्त योग्यताहरू:

- औपचारिक नेतृत्व पदहरूमा (रेन्जर टोली र गतिविधिहरूको समग्र व्यवस्थापन र समन्वयका लागि जिम्मेवार) र/अथवा

- फिल्डमा महत्वपूर्ण पर्यवेक्षणको

8 क्षमताहरू

वरिष्ठ र विशेष क्षमताहरूको संयोजन पनि समावेश हुन सक्छ। आधिकारिक रूपमा तोकिएको वरिष्ठ रेन्जरलाई मात्र वरिष्ठ क्षमताहरू आवश्यक पर्दछ भन्ने मान्नु हुँदैन। उदाहरणका लागि,
केही सुरक्षित र संरक्षित क्षेत्रहरूमा, रेन्जरहरूले बहुविधि भूमिकाहरू पूरा गर्न आवश्यक छ (कम कर्मचारीहरू भएको कारणले) जसलाई विश्वव्यापी, विशेष र वरिष्ठ क्षमताहरूको आवश्यकता पर्दछ।

व्याख्या समावेश गरिएको हुन्छ। यसको अर्थ अधिकांश रेन्जरहरूलाई सान्दर्भिक विशेष क्षमताहरूको आवश्यकता पर्दछ भन्ने हुन्छ। तर अन्य धेरै देशहरूमा, स्पष्ट रूपमा परिभाषित आगन्तुक व्यवस्थापन जिम्मेवारीहरू भएका ती रेन्जरहरूलाई मात्र त्यस्ता क्षमताहरू आवश्यक हुन्छन्।

[6] एपलटन, एम. आरमा आधारित (2016)। संरक्षित क्षेत्र अभ्यासकर्ताहरूका लागि क्षमताहरूको विश्वव्यापी रजिस्टर। ग्ल्यान्ड, स्वीजरल्याण्ड, IUCN

SMART प्रशिक्षण Mts. इग्लिट बाको प्राकृतिक पार्क, 2019 © जेम्स स्लेड / रिवाइल्ड

क्षमताका वर्गहरू

ग्लोबल रेन्जर क्षमताहरूलाई रेन्जरहरूको काम र जिम्मेवारीका विभिन्न पक्षहरूलाई समेट्ने आठ श्रेणीहरू (A-H) मा समूहबद्ध गरिएको छ। **तालिका 1 हेर्नुहोस्।**

प्रस्तुतीकरण

तालिका 'विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू: सारांश' ले एकै पृष्ठमा समूह र श्रेणी अनुसार व्यवस्थित गरिएका क्षमताहरूलाई देखाउँछ।

तालिकाहरूको श्रृंखला 'विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू विस्तृतमा' ले श्रेणी (A-H) अनुसार मिलाइएको प्रत्येक क्षमताको संख्या र प्रत्येक वर्ग भित्र समूह (विश्वव्यापी, विशिष्ट, वरिष्ठ) लाई देखाउँछ। यी तालिकाहरूमा दायरा परिभाषित गर्न र स्थानीय सन्दर्भहरूमा क्षमताको व्याख्या र अनुकूलनलाई सहज बनाउन प्रत्येक क्षमताको उदाहरण सहितको थप विस्तृत व्याख्याहरू समावेश छन्।

क्षमता वर्गहरू1

क्षमता वर्गहरू शीर्षक:	निम्न सम्बन्धित क्षमताहरू :
A. रेन्जरको कार्यस्थल, भूमिका र काम	रेन्जरले काम गर्ने ठाउँको बारेमा थाहा पाउनु: यसको सांस्कृतिक, ऐतिहासिक र जैविक मूल्यहरू, क्षेत्रमा अधिकार भएका र प्रयोग गर्ने मानिसहरू, यसले सामना गर्ने खतराहरू र उनीहरूको कामलाई मार्गदर्शन गर्ने व्यवस्थापन रणनीति एवं योजनाहरू। रेन्जरहरूका विशिष्ट कर्तव्य, जिम्मेवारी, कानुनी अधिकार र दायित्वहरू थाहा पाउने।
B. योजना, प्रशासन र दस्तावेजीकरण	रेन्जर र रेन्जर टोलीहरूको काममा योजना, दस्तावेजीकरण र रिपोर्टिङ। रेन्जर गतिविधिहरूको रेकर्ड राख्ने र रिपोर्टहरू तयार गर्ने।
C. व्यवस्थापन र नेतृत्व गर्ने व्यक्ति एवं गतिविधिहरू	रेन्जरहरू एवं रेन्जर टोलीहरू र सञ्चालनहरूको नेतृत्व, पर्यवेक्षण र व्यवस्थापन।
D. व्यावहारिक स्थलगत कार्य सञ्चालन गर्ने	नेभिगेसन, उपकरणको प्रयोग, मूल्य तथा जोखिम र आपतकालीन प्रतिकार्य सम्बन्धी जानकारीको नियमित सङ्कलन लगायत नियमित स्थलगत कार्यहरू गर्ने।
E. अपराध रोकथाम, कानुन कार्यान्वयन र सुरक्षा	सञ्चालन क्षेत्रमा अवैध, अनधिकृत र हानिकारक गतिविधिहरू पत्ता लगाउने, पहिचान गर्ने र प्रतिक्रिया दिने। आवश्यकता अनुसार बन्दुक र कम घातक हतियारहरूको प्रयोग गर्नुहोस्।
F. सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया गर्ने	व्यक्ति र समूहहरूसँग तथा सञ्चालन क्षेत्रमा अधिकार भएकाहरूसँग सहकार्य र सञ्चार गर्ने।
G. भ्रमण र शिक्षा	पर्यटक, अन्य आगन्तुक र शैक्षिक समूहहरूसँग काम गर्ने।
H. व्यक्तिगत आचारण एवं विशेषताहरू	आफ्नो र अरूका लागि उचित हेरचाहको साथसाथै व्यावसायिक रूपमा जिम्मेवार भएर नैतिक रूपमा काम गर्ने।

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू (सारांश)

URC विश्वव्यापी (सबै रेन्जरहरूले....गर्न सक्षम हुनुपर्छ) | SPC विशिष्ट | SNC वरिष्ट

	A. रेन्जरको कार्यस्थल, भूमिका र काम
URC1	सञ्चालन क्षेत्रका मुख्य प्राकृतिक मूल्यहरू र ती मूल्यहरूका मुख्य खतराहरू वर्णन र पहिचान गर्नुहोस्।
URC2	सञ्चालन क्षेत्रमा पहुँच र प्रयोगको अधिकार भएका समूहहरूको वर्णन र पहिचान गर्नुहोस्
URC3	सञ्चालन क्षेत्रका मुख्य सांस्कृतिक मूल्यहरू र ती मूल्यहरूका मुख्य खतराहरू वर्णन र पहिचान गर्नुहोस्।
URC4	सञ्चालन क्षेत्रको मुख्य समग्र रणनीतिहरू तथा खतराहरू सम्बोधन र क्षेत्र व्यवस्थापन गर्न रेन्जर टोलीको वर्णन गर्नुहोस्।
URC5	उक्त क्षेत्र र यसका स्रोतहरूमा लागु हुने कानुनी प्रारूप र शासन प्रणालीको राम्रो ज्ञान प्रदर्शन गर्नुहोस्।
URC6	रेन्जरहरूका विशिष्ट कर्तव्य, जिम्मेवारी, कानुनी अधिकार र दायित्वहरू थाहा पाउने।
	B. योजना, प्रशासन र दस्तावेजीकरण
URC7	गस्ती, घटना र कार्य गतिविधिहरूको नियमित रिपोर्ट पूरा गर्ने।
SNC1	रेन्जर गतिविधिका लागि रणनीति, योजना र सञ्चालन प्रक्रियाहरूको तयारीको नेतृत्व गर्नुहोस् र सहजीकरण गर्नुहोस्।
SNC2	रेन्जर गतिविधिहरू, खर्च, सामग्री, उपकरण र आपूर्तिहरूको मुख्य लिखित र/वा विद्युतीय रेकर्डहरू राख्नुहोस्।
SNC3	रेन्जर गतिविधिहरू सम्बन्धी सही औपचारिक/आधिकारिक व्यवस्थापन रिपोर्ट र दस्तावेजहरू तयार गर्नुहोस्।
	C. व्यवस्थापन र नेतृत्व गर्ने व्यक्ति एवं गतिविधिहरू
SNC4	रेन्जरहरूका लागि परियोजनाहरू, योजनाहरू तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन व्यवस्थापन गर्नुहोस्।
SNC5	गस्ती एवं तोकिएका अन्य कार्यहरूमा टोलीहरूको निरीक्षण गर्नुहोस्।
SNC6	रेन्जरहरूलाई पर्यवेक्षण अन्तर्गत तालिम, निर्देशन र शिक्षण प्रदान गर्नुहोस्।
SNC7	कार्यस्थलमा रेन्जर र सम्बन्धित कर्मचारीहरूको समग्र हित, सुरक्षा र स्वास्थ्य सुनिश्चित गर्नुहोस्।
	D. व्यावहारिक कार्य सञ्चालन गर्ने
URC8	रेन्जर गतिविधिहरूका क्रममा सुरक्षित र जिम्मेवारीपूर्वक काम गर्नुहोस्, नेभिगेट गर्नुहोस् र यात्रा गर्नुहोस्।
URC9	सुरक्षित र स्वीकार्य सुअभ्यास अनुसार व्यावहारिक कार्यहरू गर्नुहोस्।
URC10	मानवीय गतिविधिहरूको स्थलगत अवलोकन र अनुगमन गर्नुहोस्।
URC11	मानवीय गतिविधिहरूको स्थलगत अवलोकन र अनुगमन गर्नुहोस्।
URC12	कामका लागि दिइएका उपकरण, सुविधा र सामग्रीहरू सही र सुरक्षित रूपमा प्रयोग र मर्मत गर्नुहोस्।
URC13	दुर्घटना र आपतकालिन अवस्थाहरूलाई सही रूपमा रोकथाम र प्रतिकार्य गर्नुहोस्।

	E. अपराध रोकथाम, कानुन कार्यान्वयन र सुरक्षा
URC14	गस्ती र अन्य रेन्जर अपरेसनहरू योजना र प्रक्रियाअनुसार सञ्चालन गर्नुहोस्।
URC15	उक्त क्षेत्रमा अनाधिकृत गतिविधिहरू र सुरक्षा खतराहरूको संकेत र प्रमाणहरू पहिचान गर्नुहोस् र उचित प्रतिकार्य अपनाउनुहोस्।
URC16	अपराध एवं हानिकारक गतिविधि दृश्यहरु सुरक्षित गर्न र सम्बद्ध प्रमाणको व्यवस्थापन गर्न सही प्रक्रियाहरु लागु गर्नुहोस्।
URC17	संदिग्ध र गैरकानूनी वा अनाधिकृत गतिविधिका दोषीहरूको अधिकारको सुनिश्चित गर्दै उनीहरूसँग अन्तरक्रियाको लागि सही प्रक्रियाहरू लागु गर्नुहोस्।
URC18	शारीरिक एवं मौखिक धम्की र आक्रमणहरू भएमा सही र उचित रूपमा प्रतिक्रिया दिनुहोस्।
SPC1	अपराध एवं हानिकारक गतिविधि दृश्यहरु र सम्बद्ध प्रमाणको व्यवस्थापन गर्न सही प्रक्रियाहरु लागु गर्नुहोस्।।
SPC2	कानुन र नियमहरूको उल्लङ्घनको अवस्थामा औपचारिक कारवाही अगाडि बढाउनुहोस्।
SPC3	व्यक्तिगत र अरूको सुरक्षाका लागि अनुमति भएका ठाउँमा कम-घातक हतियारहरू र/वा बन्दुकहरू प्रयोग गर्नुहोस्।
	F. सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया गर्ने
URC19	समुदायका सदस्य, अधिकार बाहक र अन्य सरोकारवालाहरूसँग उचित र सम्मानपूर्वक कुराकानी गर्नुहोस्।
SNC8	रेन्जर अपरेसन, समुदाय र अन्य सरोकारवाला समूहहरू बीच राम्रो सम्बन्ध निर्माण, व्यवस्थापन र कायम राख्नुहोस्।
	G. भ्रमण र शिक्षा
SPC4	आगन्तुक गतिविधिलाई निर्देशन, समन्वय र नियन्त्रण गर्नुहोस्।
SPC5	आगन्तुकका सुविधा एवं सेवाहरू सञ्चालन गर्नुहोस्।
SPC6	व्याख्यात्मक, शैक्षिक र चेतनामूलक गतिविधिहरू तयार गर्ने, नेतृत्व गर्ने र वितरण गर्नुहोस्।
SPC7	आगन्तुकहरूलाई ट्रेल एवं अन्य गतिविधिहरूका सन्दर्भमा मार्गदर्शन गर्नुहोस्
	H. व्यक्तिगत आचारण एवं विशेषताहरू
URC20	काममा असल आचरण र सकारात्मक मनोवृत्ति देखाउनुहोस्।
URC21	प्रभावकारी व्यक्तिगत पहल, निर्णय लिने क्षमता र समस्या समाधान गर्ने सीप प्रदर्शन गर्नुहोस्।
URC22	कार्यस्थलमा अरुसँग व्यावसायिक सम्बन्ध र असल सञ्चार कायम राख्नुहोस्।
URC23	आफ्नो र कार्यस्थलमा भएका सहकर्मीहरूको व्यक्तिगत स्वास्थ्य, सरसफाइ, फिटनेस र हित कायम गर्नुहोस्।

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू विस्तृतमा

A. रेन्जरको कार्यस्थल, भूमिका र काम		
सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
URC1	सञ्चालन क्षेत्रका मुख्य प्राकृतिक मूल्यहरू र ती मूल्यहरूका मुख्य खतराहरू वर्णन र पहिचान गर्नुहोस्।	- विशेष र महत्वपूर्ण पारिस्थितिक प्रणाली, बासस्थान, प्रजातिहरू, प्राकृतिक विशेषताहरू एवं क्षेत्रका प्रक्रियाहरू र उनीहरूले सामना गर्ने दबाव/जोखिमहरू (उदाहरणका लागि: घातक प्रजातिहरू, सिकार, डढेलो, प्रदुषण, जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरू आदि) - मूल्यहरूमा क्षेत्र स्थापना गरिएका कुराहरू समावेश हुनुपर्छ।
URC2	सञ्चालन क्षेत्रमा पहुँच र प्रयोगको अधिकार भएका समूहहरूको वर्णन र पहिचान गर्नुहोस्	- अधिकार भएकाहरूको मुख्य समूहहरूमा आदिवासी समूहहरु र क्षेत्रको वरपर बसोबास गर्ने, सो क्षेत्र प्रयोग गर्ने र त्यस क्षेत्रमा अधिकार भएका, क्षेत्रभित्रका निजी धनिहरू र प्रयोग वा पहुँचको अधिकार भएका अन्यहरू पर्दछन्।
URC3	सञ्चालन क्षेत्रका मुख्य प्राकृतिक मूल्यहरू र ती मूल्यहरूका मुख्य खतराहरू वर्णन र पहिचान गर्नुहोस्।	- सांस्कृतिक मूल्यहरूमा उक्त क्षेत्रको सांस्कृतिक इतिहास, स्थानीय ज्ञान, अभ्यास र परम्परा, ऐतिहासिक स्थलहरू एवं पवित्र स्थलहरू पर्दछन्। - प्रयोग मूल्यहरूमा यस क्षेत्रलाई जीविकोपार्जन, कृषि, निकासी र उद्यमका लागि प्रयोग गर्ने तरिकाहरू पर्दछन्। - मूल्यहरूमा क्षेत्र स्थापना गरिएका कुराहरू समावेश हुनुपर्छ।
URC4	सञ्चालन क्षेत्रको मुख्य समग्र रणनीतिहरू तथा खतराहरू सम्बोधन र क्षेत्र व्यवस्थापन गर्ने रेन्जर टोलीको वर्णन गर्नुहोस्।	- यसको व्यवस्थापन योजनामा तोकिएअनुसार उक्त क्षेत्रका भिजन र व्यवस्थापन उद्देश्यहरूको ज्ञान र बुझाइ। - सुरक्षित र संरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापन एवं संरक्षणका आधारभूत सिद्धान्तहरू तथा तिनीहरू कसरी क्षेत्रको व्यवस्थापन र संरक्षण योजनाहरूमा लागु हुन्छन् भन्ने ज्ञान र बुझाइ।
URC5	उक्त क्षेत्र र यसका स्रोतहरूमा लागु हुने कानुनी प्रारूप र शासन प्रणालीको राम्रो ज्ञान प्रदर्शन गर्नुहोस्।	- वातावरण संरक्षण, संरक्षित क्षेत्रहरू, प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन (उदाहरणका लागि: वन, जल, सिकार व्यवस्थापन) र प्रयोगकर्ताको अधिकार आदिमा कानुनका सान्दर्भिक तत्वहरू। - क्षेत्रद्वारा अपनाइएको शासनको समग्र विधि (निर्णयहरू कसरी लिइन्छन्, को संलग्न छ)।
URC6	विशिष्ट कर्तव्यहरूको सूची र व्याख्या गर्नुहोस्, रेन्जरहरूका विशिष्ट कर्तव्य, जिम्मेवारी, कानुनी अधिकार र दायित्वहरू थाहा पाउने।	- सञ्चालन क्षेत्रमा रेन्जरहरूको काम र व्यवहारलाई नियमन र मार्गदर्शन गर्ने कर्तव्य, कानुन र नियम, आचार संहिताहरू आदि।

** स्थानीय/संगठनात्मक सन्दर्भअनुसार अनुकूलन गरिने*

B. योजना, प्रशासन र दस्तावेजीकरण		
सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
URC7	गस्ती, घटना र कार्य गतिविधिहरूको नियमित रिपोर्ट पूरा गर्ने।	- गस्ती, घटना, अनुगमन र अन्य गतिविधिहरूलाई आवश्यक ढाँचामा गतिविधि पछिको प्रतिवेदन तयार गर्ने। उदाहरणका लागि: फिल्ड नोटबुक, गस्ती रिपोर्ट पृष्ठहरू, लगत रेकर्डहरू, निगरानी गर्ने फारमहरू, घटना रिपोर्टहरू। - रिपोर्टिङ विधिहरूमा आवश्यकता अनुसार लिखित रिपोर्टहरू, भरिएको तथ्यांक पृष्ठहरू, विद्युतीय रेकर्डहरू र स्पष्ट एवं सही मौखिक रिपोर्टिङ तथा प्रतिक्रियाहरू पर्छन्।
SNC1	रेन्जर गतिविधिका लागि रणनीति, योजना र सञ्चालन प्रक्रियाहरूको तयारीको नेतृत्व गर्नुहोस् र सहजीकरण गर्नुहोस्।	- रेन्जर टोलीको जिम्मेवारीहरू अनुसार। उदाहरणका लागि: संरक्षण र निगरानीका रणनीतिहरू, आगन्तुक गतिविधि र व्यवस्थापन रणनीतिहरू, गस्ती एवं अन्य सिकाइका लागि परिचालन योजनाहरू, कार्य योजनाहरू, विभिन्न गतिविधि/स्थितिका प्रक्रियाहरू, सर्वेक्षण र अनुगमन योजनाहरू। - रेन्जरहरूसँग परामर्श र योजनाहरूको प्रभावकारी सञ्चार सुनिश्चित गर्ने।
SNC2	रेन्जरको गतिविधि, खर्च, सामग्री, उपकरण र आपूर्तिहरू जस्ता मुख्य लिखित र/वा विद्युतीय रेकर्डहरू राख्नुहोस्।	- रेन्जर टोलीको व्यवस्थापन र अपरेसनहरूसँग सम्बद्ध सूचनाको दस्तावेजीकरण र फाइलिङ गर्ने। - उदाहरणका लागि: टाइमसिट, टोलीका रिपोर्ट, प्रशासनिक कागजात, लगबुक, बजेट, सूची, ड्युटी रोस्टरहरू, डाटाबेसहरू।
SNC3	रेन्जर गतिविधिहरू सम्बन्धी सही औपचारिक/आधिकारिक व्यवस्थापन रिपोर्ट र कागजातहरू तयार गर्नुहोस्।	उदाहरणका लागि: व्यवस्थापन गर्ने एजेन्सीले आवश्यक ठानेका आधिकारिक रिपोर्टहरू, आवश्यक आवधिक तुलना र रेन्जर गतिविधिका डाटा एवं तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, विशेष घटना एवं मुद्दाका औपचारिक रिपोर्टहरू

C. व्यवस्थापन र नेतृत्व गर्ने व्यक्ति एवं गतिविधिहरू

सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
SNC4	रेन्जरहरूका लागि परियोजना, योजना तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन व्यवस्थापन गर्ने।	- परियोजना र परिचालन योजनाहरूमा आधारित रेन्जर गतिविधिहरू र सम्बन्धित लजिस्टिकहरू (जस्तै कर्मचारीहरू, स्रोतहरू) का लागि कार्यक्रमहरूको आयोजना, निरीक्षण र अनुगमन।
SNC5	गस्ती एवं तोकिएका अन्य कार्यहरूमा टोलीहरूको निरीक्षण गर्ने।	- तोकिएका कार्यहरूमा गस्ती र सम्बन्धित गतिविधिहरू, मर्मत, आगन्तुकको व्यवस्थापन, मार्गनिर्देशन, निगरानी आदि समावेश हुन सक्छ। - निर्देशनहरू दिने, रेन्जर टोलीसँग प्रभावकारी रूपमा सञ्चार गर्ने, कार्यहरू पूरा भए-नभएको सुनिश्चित गर्ने, मनोबल कायम राख्ने, आन्तरिक द्वन्द्वहरू समाधान गर्ने, पृष्ठपोषणको अनुरोध गर्ने र दिने र कार्यसम्पादनको मूल्याङ्कन गर्ने।
SNC6	रेन्जरहरूलाई पर्यवेक्षण अन्तर्गत तालिम, निर्देशन र शिक्षण प्रदान गर्ने।	- प्रशिक्षण आवश्यकताहरूको पहिचान गर्ने, रोजगार प्रशिक्षण र निर्देशन दिने, प्रतिक्रिया र सहयता प्रदान गर्ने। - वाह्य तालिमको आयोजना गर्ने।
SNC7	कार्यस्थलमा रेन्जर र सम्बन्धित कर्मचारीहरूको समग्र हित, सुरक्षा र स्वास्थ्य सुनिश्चित गर्ने।	- रेन्जरहरू र तिनीहरूसँग काम गर्ने र/वा उनीहरूको पर्यवेक्षणमा उनीहरूको कर्तव्य पूरा गर्नेहरूलाई जनाउँछ। - स्वास्थ्य, सुरक्षा र हित सुनिश्चित गर्ने, जोखिम मूल्याङ्कन, प्रोटोकल स्थापना र प्रक्रियाहरूको रिपोर्टिङ गर्ने। रेन्जर टोलीहरूद्वारा नियमको पालना भए-नभएको सुनिश्चित गर्ने।

** स्थानीय/संगठनात्मक सन्दर्भअनुसार अनुकूलन गरिने*

D. व्यावहारिक कार्य सञ्चालन गर्ने

सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
URC8	रेन्जर गतिविधिहरूका क्रममा सुरक्षित र जिम्मेवारीपूर्वक काम गर्नुहोस्, नेभिगेट गर्नुहोस् र यात्रा गर्नुहोस्।	- जोखिम र खतराहरू (उदाहरणका लागि: भौतिक वातावरण, जलवायु, वन्यजन्तु, सडकको अवस्था आदिबाट) बारे सचेतना जस्ता कुराहरू पर्दछन्। - सुरक्षित अभ्यास, स्वास्थ्य र सुरक्षा नियमहरूको पालना गर्ने। - राम्रो वातावरणीय अभ्यासको पालना गर्ने (उदाहरणका लागि: फोहोर, आगो र अन्य हानिकारक गतिविधिहरूसँग सम्बन्धित)। - नेभिगेसनमा नक्सा, GPS र/वा कम्पासको प्रयोग जस्ता कुरा पर्छन्
URC9	सुरक्षित र स्वीकार्य सुअभ्यास अनुसार व्यावहारिक कार्यहरू गर्नुहोस्।	- कर्तव्य, सञ्चालन प्रक्रिया र स्थापित असलअभ्यास अनुसार। - कार्यहरूमा निम्न समावेश हुन सक्छन्: बासस्थानको व्यवस्थापन, घातक प्रजाति नियन्त्रण, निर्माण, भूनिर्माण, बागवानी र सिल्भिकल्चरल कार्य, मर्मत कार्य, ट्र्याकिङ, वन्यजन्तु व्यवस्थापन, पशु व्यवस्थापन र हेरचाह, जल सम्बन्धी कार्यहरू। - औजार, मेसिन र उपकरणको सम्बद्ध सही प्रयोग
URC10	मानवीय गतिविधिहरूको स्थलगत अवलोकन र अनुगमन गर्नुहोस्।	- विशेष घटनाहरूको अवलोकन र दस्तावेजीकरण। स्थापित प्रोटोकल अनुसार नियमित अनुगमन गर्ने। - गतिविधिहरूमा आगन्तुक र मनोरन्जन सम्बन्धी गतिविधि, अधिकृत साइट र स्रोत प्रयोग एवं अनधिकृत, अवैध र हानिकारक गतिविधिहरू समावेश हुन सक्छन्।
URC11	मानवीय गतिविधिहरूको स्थलगत अवलोकन र अनुगमन गर्नुहोस्।	- वन्यजन्तु र बासस्थानको स्थिति र अवस्थाको नियमित अनुगमन र दस्तावेजीकरण। - विशेष घटनाहरूको अवलोकन र दस्तावेजीकरण। स्थापित प्रोटोकल अनुसार नियमित अनुगमन गर्ने। - वैज्ञानिक पारिस्थितिक सर्वेक्षण र निगरानी गतिविधिहरूमा सहयोग गर्ने।
URC12	कामका लागि दिइएका उपकरण, सुविधा र सामग्रीहरू सही र सुरक्षित रूपमा प्रयोग र मर्मत गर्नुहोस्।	- कामका लागि प्रदान गरिएका वस्तुहरूको आवश्यकता अनुसार सही र सुरक्षित प्रयोग, हेरचाह र मर्मत गर्ने। - उदाहरणका लागि: उपकरण र सामग्री, व्यक्तिगत उपकरण र युनिफर्म, मेसिनरी र यातायात, प्राविधिक सहायता, भौतिक पूर्वाधार।
URC13	दुर्घटना र आपतकालिन अवस्थाहरूलाई सही रूपमा रोकथाम र प्रतिकार्य गर्नुहोस्।	- रोकथामका उपायहरू अपनाउने (उदाहरणका लागि: सुरक्षित अभ्यास अवलोकन गर्ने, जोखिमहरूको रिपोर्ट गर्ने, अरूलाई सल्लाह दिने)। - स्थापित अभ्यास र सान्दर्भिक कानुन अनुसार घाइतेहरूकोप्राथमिक उपचार र व्यवस्थापनको सही प्रयोग। - आगलागी, प्राकृतिक प्रकोप, उद्धार र रिकभरी, सुरक्षा खतराहरूको लागि योजना अनुसार र आवश्यक प्रतिकार्य गर्ने।

E. अपराध रोकथाम, कानुन कार्यान्वयन र सुरक्षा

सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
URC14	गस्ती र अन्य रेन्जर अपरेसनहरू योजना र प्रक्रियाअनुसार सञ्चालन गर्नुहोस्।	- सञ्चालन प्रक्रियाहरूको स्थापित मापदण्डअनुसार गस्ती, निरीक्षण, अनुगमन र निगरानी आदि सञ्चालन गर्ने। - पूर्व क्रियाकलाप योजना र ब्रिफिङ र क्रियाकलाप पछिको डिब्रिफिङमा योगदान गर्ने।
URC15	उक्त क्षेत्रमा अनाधिकृत गतिविधिहरू र सुरक्षा खतराहरूको संकेत र प्रमाणहरू पहिचान गर्नुहोस् र उचित प्रतिकार्य अपनाउनुहोस्।	- गैरकानुनी/हानिकारक गतिविधि र खतराका संकेतहरू पहिचान र मूल्याङ्कन गर्ने। उदाहरणका लागि: स्रोतको अनाधिकृत पहुँच वा प्रयोग, विस्फोट नगरिएको हातहतियार, सम्भावित मुडभेड। - प्रशिक्षण/ सञ्चालन प्रक्रियाको मापदण्ड अनुसार प्रारम्भिक प्रतिकार्य प्रदान गर्ने। उदाहरणका लागि: दस्तावेजीकरण, फोटोग्राफी, तत्काल रिपोर्टिङ, क्षेत्र सुरक्षित गर्ने।
URC16	अपराध तथा हानिकारक गतिविधिहरू र सम्बन्धित प्रमाणहरू व्यवस्थापन गर्न दृश्यहरूको व्यवस्थापन गर्न सही प्रक्रियाहरू लागु गर्नुहोस्।	- अपराध वा हानिकारक गतिविधि घटेको घटनास्थल सुरक्षित गर्ने। प्रारम्भिक रेकर्डिङ र सञ्चालन प्रक्रियाको मापदण्ड अनुसार प्रमाणहरूको सुरक्षा गर्ने। - यस क्षमताले पराधको घटनास्थलमा पुग्दा गरिने प्रारम्भिक कार्यहरूलाई जनाउँछ। विशिष्ट क्षमता 1 ले अपराध दृश्यहरूको समग्र व्यवस्थापनलाई सम्बोधन गर्दछ।
URC17	संदिग्ध र गैरकानुनी वा अनाधिकृत गतिविधिका अपराधीहरूको अधिकार सुनिश्चित गर्दै उनीहरूसँग अन्तरक्रियाका लागि सही प्रक्रियाहरू लागु गर्नुहोस्।	- संदिग्धहरूलाई कानुनी, नैतिक र सुरक्षित रूपमा व्यवहार गर्ने र उनीहरूको अधिकारको पालना र समर्थन गर्ने। - द्वन्द्व र घटनाहरूको वृद्धिको रोकथाम र व्यवस्थापन गर्ने। - बलको समानुपातिक र सही प्रयोगबारे बुझ्ने, लागु गर्ने र कारवाहीका लागि जवाफदेही हुने।
URC18	शारीरिक एवं मौखिक धम्की र आक्रमणहरू भएमा सही र उचित रूपमा प्रतिक्रिया दिनुहोस्।	- आफू र अरूलाई हुने खतराहरूको मानव अधिकार दिशानिर्देश र स्थापित संचालन प्रक्रियाहरू भित्र रहेर उचित र कानुनी जवाफ दिने। - बल प्रयोग न्यूनीकरण र रोकथामका लागि तकनिकहरू लागु गर्ने। - आवश्यक परेमा सहायता र ब्याक-अप खोज्ने। - आवश्यक र न्यायपूर्ण भएमा कानूनी र उचित बलको प्रयोग। - आत्मरक्षा तकनिकी र व्यक्तिगत सुरक्षा उपकरणहरूको कानुनी र स्थापित संचालन प्रक्रिया अनुसारको जिम्मेवारपूर्ण एवं व्यावसायिक प्रयोग

** स्थानीय/संगठनात्मक सन्दर्भअनुसार अनुकूलन गरिने*

E. अपराध रोकथाम, कानुन कार्यान्वयन र सुरक्षा

सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
SPC1	अपराध तथा हानिकारक गतिविधिहरू र सम्बन्धित प्रमाणहरू व्यवस्थापन गर्न दृश्यहरूको व्यवस्थापन गर्न सही प्रक्रियाहरू लागु गर्नुहोस्।	अपराध र अन्य हानिकारक गतिविधिहरूको दृश्यहरू प्रशोधन, व्यवस्थापन र अनुसन्धान गर्ने। आवश्यक कागजातहरू पूरा गर्ने, कानुनी आवश्यकताहरू अनुसार प्रमाणहरू जम्मा गर्ने र तिनलाई सुरक्षित गर्ने।
SPC2	कानुन र नियमहरूको उल्लङ्घनको अवस्थामा औपचारिक कारवाही अगाडि बढाउनुहोस्।	- कानुन र नियमहरूको उल्लङ्घनको अवस्थामा प्रतिवेदन र कथनहरू तयार गर्ने, प्रमाणहरू व्यवस्थापन गर्ने, साक्षीको बयान उपलब्ध गराउने आदि।
SPC3	व्यक्तिगत र अरूको सुरक्षाका लागि अनुमति भएका ठाउँमा कम-घातक हतियारहरू र/वा बन्दुकहरू प्रयोग गर्नुहोस्।	**यो क्षमता कम-घातक हतियारहरू र/वा बन्दुकहरूको प्रयोग कानुनी भएका सम्बद्ध कर्मचारीहरूका लागि र आवश्यक प्रशिक्षण र संचालन प्रक्रिया सही भएको ठाउँमा मात्र सान्दर्भिक हुन्छ।** - कानुनी प्रारुप एवं स्थापित उत्कृष्ट अभ्यासअनुसार कम घातक हतियार, बन्दुक र युद्ध सामग्री चलाउने, भण्डारण गर्ने र व्यवस्थापन गर्ने - संलग्नताका सान्दर्भिक नियमहरू, सञ्चालन प्रक्रियाहरू र हतियारहरूको प्रयोगको कानुनी तात्पर्यको पूर्ण बुझाइ प्रदर्शन गर्ने। - कानुन् र सञ्चालन प्रक्रियाहरूको मापदण्ड अनुसार कम घातक हतियारहरू र/वा बन्दुकहरू प्रयोग गर्ने। - प्रयोगका घटनाहरू पछि आवश्यक प्रोटोकलहरू र रिपोर्टिङ आवश्यकताहरू अवलोकन गर्ने।

F. सरोकारवालाहरूसँग अन्तरक्रिया गर्ने

सङ्ख्या	क्षमता कथन	विवरण र उदाहरणहरू*
URC19	समुदायका सदस्य, अधिकार वाहक र अन्य सरोकारवालाहरूसँग उचित र सम्मानपूर्वक कुराकानी गर्नुहोस्।	- व्यक्ति र समूहसँग उपयुक्त र सम्मानजनक अन्तरक्रियामा संलग्न हुने। - स्थानीय संस्कृति, भाषा, परम्परा, मूल्यमान्यता र मूल्यवान ठाउँहरूको बुझाइ र सो प्रति सम्मानभाव देखाउने। - समग्र मूल्य, खतरा, नीतिहरू र क्षेत्रसँग सम्बन्धित कानुनहरूको बारेमा आधारभूत जानकारी सञ्चार गर्ने। - क्षेत्रमा रेन्जरको नेतृत्वका गतिविधिहरु बारे जानकारी (उपयुक्त हुने ठाउँमा) प्रदान गर्ने। - समुदायका सदस्यहरू र क्षेत्रको कामलाई सहयोग गर्ने स्वयंसेवकहरूसँग संलग्न हुने।
SNC8	रेन्जर अपरेसन, समुदाय र अन्य सरोकारवाला समूहहरू बीच राम्रो सम्बन्ध निर्माण, व्यवस्थापन र कायम राख्नुहोस्।	- संगठनात्मक रणनीति अनुसार आधिकारिक रूपमा उक्त क्षेत्रको प्रतिनिधित्व गर्ने। - सरोकारवाला समूहलाई यस क्षेत्रको महत्व, यसका नीति तथा कार्यक्रम बुझाउने । - बैठक सञ्चालन र नेतृत्व गर्ने, सूचना आदानप्रदान, संयुक्त योजना, समस्या समाधान, सामुदायिक सम्बन्ध कार्य आदि गर्ने। - वार्ता तथा द्वन्द्व व्यवस्थापन। - स्थानीय सहयोगलाई मजबुत बनाउनका लागि नेटवर्किङ गर्ने (उदाहरणका लागि पर्यटन प्रदायकहरू, स्थानीय व्यवसायहरू, छिमेकी जग्गा धनिहरू, समुदायका अगुवाहरूआदि)। - साइट व्यवस्थापन गतिविधिहरूमा सरोकारवालाहरूलाई संलग्न गराउने।

*स्थानीय/संगठनात्मक सन्दर्भअनुसार अनुकूलन गरिने

G. भ्रमण र शिक्षा

सङ्ख्या	क्षमता कथन	विवरण र उदाहरणहरू*
SPC4	आगन्तुक गतिविधिलाई निर्देशन, समन्वय र नियन्त्रण गर्ने।	- रेन्जरहरू आगन्तुकहरूको व्यवस्थापन, व्याख्या, चेतना र शिक्षाका लागि जिम्मेवार भएको ठाउँमा लागु हुन्छ - आगन्तुक गतिविधिहरूका कार्यक्रमहरू डिजाइन गर्ने उदाहरणका लागि: व्याख्या, शैक्षिक र चेतना, ट्रेल, निर्देशित गतिविधिहरू, आगन्तुक व्यवस्थापन। - आवश्यक पूर्वाधार, उपकरण र अन्य स्रोतहरूको प्रावधान सुनिश्चित गर्ने। - जिम्मेवार रेन्जरहरूले प्रशिक्षण र पर्यवेक्षण पाएको सुनिश्चित गर्ने। - आगन्तुक कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनको निरीक्षण गर्दै।
SPC5	आगन्तुकका सुविधा एवं सेवाहरू सञ्चालन गर्ने।	- गेटवे, नियन्त्रण बिन्दुहरू, आगन्तुक सूचना केन्द्र र आगन्तुकहरूलाई प्रदान गरिएका अन्य सेवाहरू सञ्चालन गर्ने।
SPC6	व्याख्यात्मक, शैक्षिक र चेतनामूलक गतिविधिहरू तयार गर्ने, नेतृत्व गर्ने र वितरण गर्ने।	- गतिविधिहरूको डिजाइन गर्ने/योगदान दिने। - प्रस्तुतीकरणहरू बनाउने, कुराकानी गर्ने, विद्यालय र समुदायमा भ्रमण गर्ने। - उपलब्ध र आवश्यकता अनुसार शैक्षिक सहायता र सामग्रीहरूको प्रयोग गर्ने।
SPC7	आगन्तुकहरूलाई ट्रेल एवं अन्य गतिविधिहरूका सन्दर्भमा मार्गदर्शन गर्ने	- गतिविधिहरूमा हाइक, ट्रेल, डुङ्गा सयर, वन्यजन्तुको अवलोकन र खेलकूदहरू पर्न सक्छन्। - सबै यातायात र अन्य आवश्यक उपकरणहरू उपलब्ध र राम्रो अवस्थामा छन् भनी सुनिश्चित गर्ने। - बाटो, साइट, वन्यजन्तु र रुचिका अन्य वस्तुहरूको राम्रो ज्ञान प्रदर्शन गर्ने। - आगन्तुकहरूलाई उनीहरूको सुरक्षा र नियमहरूको पालना सुनिश्चित गर्न नेतृत्व, पर्यवेक्षण र निर्देशन दिने। - आगन्तुकहरूलाई सूचना, व्याख्या र पृष्ठपोषण दिने - दुर्घटना र आपतकालीन अवस्थाहरूमा उचित तरिकाले प्रतिक्रिया दिने।

H. व्यक्तिगत आचारण एवं विशेषताहरू		
सङ्ख्या	*क्षमता कथन*	*विवरण र उदाहरणहरू**
URC20	काममा असल आचरण र सकारात्मक मनोवृत्ति देखाउने।	- व्यावसायिक, सम्मानपूर्वक, नैतिक, जिम्मेवारीपूर्वक, कानुनी र सुरक्षित रूपमा कार्य गर्ने। - कामको आवश्यकता र निर्देशनहरू अवलोकन गर्ने। - व्यक्तिगत र व्यावसायिक निष्ठा प्रदर्शन गर्ने। - वातावरणीय जिम्मेवारी प्रदर्शन गर्ने।
URC21	प्रभावकारी व्यक्तिगत पहल, निर्णय लिने क्षमता र समस्या समाधान गर्ने सीप प्रदर्शन गर्नुहोस्।	- व्यक्तिगत नेतृत्वका विविध पक्षहरू लागु गर्ने (कामको स्तर अनुसार) जस्तैः अरूलाई समर्थन र उत्प्रेरित गर्ने, सञ्चार, पारदर्शिता, निर्णायकता, निष्ठा, सक्रियता, व्यक्तिगत जिम्मेवारी लिने र परिवर्तनशील परिस्थितिहरूमा अनुकूलन गर्ने।
URC22	कार्यस्थलमा अरुसँग व्यावसायिक सम्बन्ध र असल सञ्चार कायम राख्नुहोस्।	- सहकर्मीहरूसँग प्रभावकारी, उचित र सम्मानपूर्वक काम र सञ्चार गर्ने। - सामुहिक कार्य, सहयोग, विनम्र सञ्चार र विचार प्रदर्शन गर्ने - सहकर्मीहरूसँग द्वन्द्व हुन नदिने, विवादहरू समाधान गर्ने र झगडा हुन नदिने।
URC23	आफ्नो र कार्यस्थलमा भएका सहकर्मीहरूको व्यक्तिगत स्वास्थ्य, सरसफाइ, फिटनेस र हित कायम गर्नुहोस्।	- आफ्नो र सहकर्मीहरूलाई सम्मान गर्दै काममा मानसिक स्वास्थ्य लगायत व्यक्तिगत हितका लागि आवश्यकताहरूको चेतना र ध्यान प्रदर्शन गर्ने

** स्थानीय/संगठनात्मक सन्दर्भअनुसार अनुकूलन गरिने*

क्षमताहरूको प्रयोग

अन्य क्षमता प्रारूपहरू

यी दक्षताहरू अधिकांश सबै रेन्जरहरूले जहाँ काम गरे पनि उनीहरूलाई व्यापक रूपमा लागु गर्न डिजाइन गरिएका छन् र साधारण छन् । अति विस्तृत र विशिष्ट क्षमताहरू भएका अन्य फ्रेमवर्कहरू उपलब्ध छन् जुन रेन्जरहरूलाई सान्दर्भिक हुन सक्छ। विस्तृत कार्य विवरण, आवश्यकता मूल्याङ्कन र प्रशिक्षण पाठ्यक्रम डिजाइन गर्दा यिनीहरूको सहायता लिनुपर्छ (**बाकस 3 हेर्नुहोस्**)

सहायता सामग्रीहरू

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरू विश्वव्यापी रेन्जर सहायता गठबन्धन (URSA) र यसका सदस्यहरूद्वारा तयार वा तयारीमा रेन्जर व्यावसायिकीकरणलाई सहायता गर्ने स्रोत सुइटको हिस्सा हो। यिनीहरू यहाँबाट हेर्न सकिन्छ https://www.ursa4rangers.org/ र निम्न कुरा पर्दछन्:

- URSA कार्ययोजना
- रेन्जर आचार संहिता एवं निर्देशिका।
- रेन्जर तथा समुदायहरूसँगको विश्वास निर्माण सम्बन्धी मार्गदर्शन।
- रेन्जरहरूका लागि रोजगारी र काम गर्ने अवस्थाहरू सम्बन्धी मार्गदर्शन।
- रेन्जरहरूका अधिकार र कामका अवस्थाहरूको सुरक्षा र मार्गदर्शन ।
- रेन्जर कार्यबलमा समता र समानता सम्बन्धी मार्गदर्शन।
- रेन्जर कार्यबलमा लैङ्गिक समानता हासिल गर्ने सम्बन्धी मार्गदर्शन।

©पिटर चाडविक अफ्रिकी संरक्षण फोटोग्राफर

बाकस3. विस्तृत क्षमता रजिस्टरहरू

यी विश्वव्यापी रेजिस्टरहरूमा अझै धेरै विस्तृत विशिष्ट क्षमताहरू समावेश छन् जसमध्ये केही रेन्जरहरूका लागि सान्दर्भिक छन्। तिनीहरूलाई यस कागजात (www.ursa4rangers.org) को विद्युतीय परिशिष्टको विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूमा क्रस सन्दर्भ गरिएको छ।

6 एपलटन, एम. आरमा आधारित (2016)। संरक्षित क्षेत्र अभ्यासकर्ताहरूका लागि क्षमताहरूको विश्वव्यापी रजिस्टर। ग्ल्यान्ड, स्वीजरल्याण्ड: IUCN. https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PATRS-002.pdf These 250 competences covering all aspects of protected area work provided the starting point for developing the Global Ranger Competences.
संरक्षित क्षेत्रका कर्मचारीहरूको क्षमताको मूल्याङ्कन गर्नका लागि चाहिने एउटा सहायक उपकरण https://competenceregister.azurewebsites.net/ मा उपलब्ध छ।

लोटर, डब्ल्यु. डी. समूह (2016) संरक्षित क्षेत्रहरू र वरपर सिकार गर्न नदिने: स्थलगत रेन्जरहरूका लागि प्रशिक्षण दिशानिर्देशहरू। अन्तर्राष्ट्रिय रेन्जर महासंघ https://www. internationalrangers.org/wp-content/ uploads/Anti-poaching-Training-Guidelines.pdf

म्याग्स, जी., एपलटन, एम. आर. लड, बी र योङ, आर. पी. (अङ्क) (2021)। खतरामा परेका प्रजातिहरूको रिकभरी कार्यमा खट्ने अभ्यासकर्ताहरूका लागि विश्वव्यापी क्षमता रजिस्टर: खतरामा परेका प्रजातिहरूको रिकभरीमा काम गर्ने अभ्यासकर्ताहरूले आवश्यक ठानेका सीप, ज्ञान र व्यक्तिगत विशेषताहरूको विस्तृत सूची। ग्ल्यान्ड, स्वीजरल्याण्ड: IUCN. https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2021-019-En.pdf

क्षमताहरू लागु गर्ने28

सबै रेन्जरहरूसँग निरन्तर सिकाइ प्रक्रियामा क्षमताहरू हासिल गर्ने र सुधार गर्ने अवसर हुनुपर्छ रोजगारदाता, व्यावसायिक प्रतिनिधि निकायका साथसाथै संरक्षण र क्षमता निर्माण सम्बन्धी संस्थाहरूले रेन्जरहरूलाई उच्च गुणस्तरका प्रमाणित प्रशिक्षण र सिकाइ कार्यक्रमहरूमा सहभागी गराउन, फ्रेमवर्क स्थापना गर्न र विभिन्न सिकाइ विधिहरू प्रयोग गरेर रेन्जरहरूलाई क्षमता हासिल गर्ने स्रोतहरू उपलब्ध गराउन र प्रशिक्षणको नियमित अपडेट सुनिश्चित गर्न सहयोग गर्नुपर्छ। निम्न कार्यहरू गर्न सिफारिस गरिन्छ।

रोजगारदाता र मानव संसाधन विभागहरू:
यी क्षमताहरूलाई कार्य विशिष्टताहरू, सन्दर्भ सर्तहरू र रेन्जर टोली स्थापना डिजाइन गर्न सघाउन जाँच सूचीको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस्। यी क्षमताहरूलाई आधिकारिक मानव संसाधन व्यवस्थापन प्रारूप र प्रणालीहरूमा सङ्लग्न गर्नुहोस्। यी क्षमताहरूलाई रेन्जर पेशाको आधिकारिक मान्यताको आधारको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस्।

दाता, आर्थिक सहयोग कर्ता र परियोजना व्यवस्थापकहरू:
परियोजना कार्यान्वयन गर्ने कर्मचारीहरूसँग आवश्यक सीप र विशेषताहरू छन् भनी सुनिश्चित गर्न यी क्षमताहरू प्रयोग गर्नुहोस्। योजनाबद्ध तालिम र क्षमता विकास कार्यक्रमहरूमा क्षमताहरू निर्माण गर्नुहोस्। यी क्षमताका आधारमा रेन्जरको व्यावसायिकीकरणलाई प्रोत्साहित गर्न सरकार र रोजगारदाताहरूसँग काम गर्नुहोस्।

प्रशिक्षकहरू र प्रशिक्षण संस्थाहरू।
यी क्षमताहरूलाई प्रशिक्षण आवश्यकताहरूको मूल्याङ्कन एवं पाठ्यक्रमहरू र पाठ्यक्रमहरूको डिजाइन, मूल्याङ्कन र प्रमाणीकरणको आधारको रूपमा प्रयोग गर्नुहोस्। विस्तृत सिकाइ परिणामहरूलाई परिभाषित गर्न बाकस 3 मा सूचीबद्ध क्षमता रजिस्टरहरू प्रयोग गर्नुहोस्।

व्यक्तिगत रेन्जरहरू।
यी क्षमताहरूलाई तपाईंसँग आफ्नो कामका लागि आवश्यक सीपहरू छन् र तपाईंलाई आवश्यक पर्ने प्रशिक्षण र सहायता प्राप्त गर्दै हुनुहुन्छ भनेर जाँच गर्न प्रयोग गर्नुहोस्।

क्षमताहरू, कार्यसम्पादन मूल्यांकन एवं प्रमाणीकरण

विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूले व्यक्तिगत क्षमताको मूल्याङ्कन गर्ने मार्गदर्शन समावेश गर्दैन वा विभिन्न स्तरको क्षमताको उपलब्धि देखाउने कार्यसम्पादन मापदण्ड निर्दिष्ट गर्दैन। विश्व स्तरमा यो सम्भव हुँदैन। तसर्थ, कार्यसम्पादन र प्रमाणीकरणको औपचारिक मूल्याङ्कनका लागि विश्वव्यापी रेन्जर क्षमताहरूको प्रयोगलाई क्षमताको मापन कसरी गर्ने र क्षमताको स्वीकार्य स्तर के हो भन्ने स्थानीय निर्धारणको आवश्यकता पर्दछ।

कृपया तपाईं क्षमताहरूको प्रयोग कसरी गर्नुहुन्छ हामीलाई यहाँ लेखि पठाउनुहोस् info@ursa4rangers.org.

क्यास्पियन सागरका रेन्जरहरू, तुर्कमेनिस्तान © माइक एपलटन